

Χίος-Αντίσταση. Μουσική περιπλάνηση στον Τόπο και τη Μνήμη

Το πρόγραμμα **«Χίος Αντίσταση»** στρέφει το βλέμμα σε μια καθοριστική περίοδο της νεότερης ιστορίας του νησιού: τη γερμανική Κατοχή, την Αντίσταση και την Απελευθέρωση της Χίου στις 10 Σεπτεμβρίου 1944. Με αφετηρία την ιστορική έρευνα και τις μαρτυρίες, επιχειρεί να επαναφέρει στο προσκήνιο γεγονότα που σημάδεψαν τη συλλογική μνήμη και εξακολουθούν να συνομιλούν με τη σύγχρονη κοινωνική και πολιτιστική ταυτότητα του τόπου.

Το πρόγραμμα υλοποιείται από το **Μουσικό Φεστιβάλ Χίου**, με τη συμμετοχή της **Places & Traces**, με έδρα τη Λήμνο, ως συνεργάτη στην εκπαιδευτική διάσταση της δράσης. Η συνεργασία αυτή συνδέει δύο νησιά του Βορείου Αιγαίου, αξιοποιώντας τη συμπληρωματική εμπειρία των δύο φορέων στον τομέα της καλλιτεχνικής δημιουργίας και της πολιτιστικής εκπαίδευσης και της σύνδεσης των τοπικών κοινοτήτων με τον τόπο, την ιστορία και την πολιτιστική τους κληρονομιά.

Το «Χίος Αντίσταση» αναπτύσσεται σε **τρεις αλληλένδετες δράσεις που θα διαρκέσουν από τον Σεπτέμβριο έως τον Δεκέμβριο 2026**: έναν Περίπατο Μνήμης σε τοπόσημα της Χίου που συνδέονται με την Κατοχή, την Αντίσταση και την Απελευθέρωση· ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που προσκαλεί μαθητές Γυμνασίου να μελετήσουν, να συζητήσουν και να αφηγηθούν δημιουργικά αυτή την περίοδο· και μια πρωτότυπη μουσική και πολυμεσική παράσταση, όπου ιστορικά γεγονότα, λογοτεχνικά κείμενα και μαρτυρίες συνθέτουν μια νέα καλλιτεχνική αφήγηση.

Μέσα από τη σύνδεση **μνήμης, εκπαίδευσης και τέχνης**, το πρόγραμμα επιδιώκει όχι μόνο να φωτίσει το παρελθόν, αλλά και να ενεργοποιήσει τη σχέση της σημερινής κοινότητας -και ιδιαίτερα των νεότερων μελών της- με την ιστορία και την κληρονομιά του τόπου της.

Το πρόγραμμα υλοποιείται με συγχρηματοδότηση από την **Πρεσβεία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στην Αθήνα, με πόρους του Ελληνογερμανικού Ταμείου για το Μέλλον**.

Συνεργάτες

Σχεδιασμός, συντονισμός: Chios Music Festival

Εκπαιδευτικές δράσεις, επικοινωνία: Places & Traces

Επιστημονική τεκμηρίωση: Κώστας Ζαφείρης

Μουσικό Φεστιβάλ Χίου

Από την ίδρυσή του το 2017, το Μουσικό Φεστιβάλ Χίου επιδιώκει τη δημιουργική συνύπαρξη ανθρώπων μέσω της παγκόσμιας γλώσσας της μουσικής στο παραμεθόριο νησί του Αιγαίου. Με συναυλίες κλασικής, σύγχρονης, τζαζ και παραδοσιακής μουσικής, παραστάσεις μουσικού θεάτρου και δράσεις για όλες τις ηλικίες, ενθαρρύνει τη συνεργασία επαγγελματιών με ερασιτέχνες μουσικούς και σχεδιάζει διαθεματικές καλλιτεχνικές εμπειρίες. Οι εκδηλώσεις του Φεστιβάλ διεξάγονται σε εμβληματικά σημεία της Χίου, αναδεικνύοντας τον πολιτιστικό και περιβαλλοντικό πλούτο της. Αναπτύσσονται γύρω από δύο βασικές διοργανώσεις, τη θερινή και τη χειμερινή, διατηρώντας το ενδιαφέρον κοινού και επισκεπτών καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς και αναδεικνύοντας τη Χίο ως ελκυστικό πολιτιστικό προορισμό.

chiosmusicfestival.gr

Εκπαιδευτικές
δράσεις

places & traces

Το έργο συγχρηματοδοτήθηκε από
το γερμανικό Υπουργείο Εξωτερικών
από πόρους του Ελληνογερμανικού
Ταμείου για το Μέλλον.

Πρεσβεία
της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας
Αθήνα

Χίος Αντίσταση 10 Σεπτεμβρίου
Περίπατος Μνήμης 2026

10 Χρόνια Μουσικό Φεστιβάλ Χίου

Χίος Αντίσταση 10 Σεπτεμβρίου

Περίπατος Μνήμης 2026

Στις **10 Σεπτεμβρίου**, ανήμερα της επετείου Απελευθέρωσης της Χίου, ο **Περίπατος Μνήμης** ακολουθεί δέκα τοπόσημα που συνδέονται με τη γερμανική Κατοχή, την Αντίσταση και την Απελευθέρωση. Με την υποστήριξη ειδικών επιστημόνων, οι συμμετέχοντες θα έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν γεγονότα, πρόσωπα και ιστορίες που συνδέονται με κάθε στάση, προσεγγίζοντας από διαφορετικές πλευρές το χιακό βίωμα των ετών 1941–1944.

1. Λιμάνι – σημείο παράδοσης Χίου

Στις 6 Μαΐου 1941 η Χίος καταλαμβάνεται από γερμανικές δυνάμεις με επικεφαλής τον ταγματάρχη **Winkler**. Το 440 ενισχυμένο τάγμα πεζικού φτάνει με το Norburg, συνοδευόμενο από τις ιταλικές τορπιλακάτους Libra και Lira. Ο στρατιωτικός διοικητής **Δημήτριος Μπακογιάννης** έχει ήδη δηλώσει ότι δεν θα υπάρξει αντίσταση. Ακολουθούν επιτάξεις κατοικιών και παραγωγής, περιορισμοί στην κυκλοφορία, απαγόρευση αλιείας και κατάσχεση όπλων.

2. Μνημείο εκτελεσθέντων Κατοχής – Κοντάρι

Από το 1941 οι γερμανικές αρχές επιβάλλουν αυστηρές απαγορεύσεις, φυλακίσεις και εκτοπίσεις. Με την ανάπτυξη της Αντίστασης, η καταστολή εντείνεται. Από τον Φεβρουάριο του 1942 αρχίζουν εκτελέσεις αγωνιστών, ύστερα από αποφάσεις γερμανικών στρατοδικείων. Τόπος εκτέλεσης είναι το **Κοντάρι**, συνήθως τα ξημερώματα. Στο σημερινό μνημείο είναι χαραγμένα τα ονόματα **16 Χιωτών** που εκτελέστηκαν από το 1942 έως το 1944.

3. Πρόσφυγες στη Μέση Ανατολή & Απόδραση της Ευγενίας Λίναρη
Περίπου **22.500 Χιώτες** εγκαταλείπουν το νησί κατά την Κατοχή, διαφεύγοντας προς Κύπρο, Μέση Ανατολή και Αφρική. Ανάμεσά τους ο ποιητής **Φώτης Αγγουλές**. Τον Μάιο 1944 οι Γερμανοί συλλαμβάνουν την **Ευγενία Λίναρη**, σύζυγο του αντιστασιακού **Σωτήρη Λίναρη**. Το ΕΑΜ οργανώνει την απόδρασή της από το Νοσοκομείο, με επικεφαλής τον **Ιάσονα Καλαμπόκα** και τη βοήθεια της αρχινοσοκόμας **Ηρώς Βατάκη**. Η Λίναρη διαφεύγει τελικά στη Μικρά Ασία.

4. Σχολεία Βουνακίου – τόπος συσσιτίων

Η διακοπή των εισαγωγών τροφίμων, η μείωση της παραγωγής και οι γερμανικές επιτάξεις προκαλούν σοβαρό λιμό στη Χίο, ιδιαίτερα τον χειμώνα 1941–42. Στα **Σχολεία Βουνακίου** οργανώνονται σχολικά συσσίτια για εκατοντάδες παιδιά. Πρωταγωνιστικό ρόλο έχει ο διευθυντής του 3ου Δημοτικού Σχολείου **Γεώργιος Βενιάδης**, με τη βοήθεια του Μητροπολίτη **Ιωακείμ Στρουμπή**, δωρεών και αργότερα της ανθρωπιστικής βοήθειας του **Ερυθρού Σταυρού**.

5. Καταφύγιο – Βομβαρδισμοί

Στις **16 Ιανουαρίου 1944** τέσσερα βρετανικά αεροπλάνα βομβαρδίζουν τη Χίο. Αν και στόχος θεωρείται το λιμάνι, πλήττονται σπίτια και η αυλή του 1ου Δημοτικού Σχολείου. Πολλοί κάτοικοι εγκαταλείπουν την πόλη, ενώ σχολεία και εργασίες διακόπτονται. Οι επιδρομές συνεχίζονται. Στις **26 Ιανουαρίου** σκοτώνονται δύο νέοι κοντά στον Δημοτικό Κήπο, όπου βρίσκεται ένα από τα ελάχιστα υπόγεια καταφύγια της πόλης.

6. Πατάρι της (τότε) Αγροτικής Τράπεζας – Ίδρυση ΕΑΜ Χίου

Οι πρώτες αντιστασιακές οργανώσεις εμφανίζονται στη Χίο ήδη από το 1941: η **Αντιφασιστική Οργάνωση Χίου**, η **Φιλική Εταιρεία** και αργότερα ο **ΕΔΕΣ**. Τον Αύγουστο 1943, μετά την άφιξη του φυλλαδίου του **Δημήτρη Γληνού** «Τι είναι και τι θέλει το ΕΑΜ», εκπρόσωποί τους συναντώνται μυστικά στο πατάρι της Αγροτικής Τράπεζας, που διαθέτει ο διευθυντής **Ιωάννης Κουβελάς**, και ιδρύουν το **ΕΑΜ Χίου**.

7. Μνημείο Wiril – Λιμάνι Χίου

Στις **7 Φεβρουαρίου 1944** έξι βρετανικά αεροπλάνα επιτίθενται στο σουηδικό πλοίο Wiril, ναυλωμένο από τον **Διεθνή Ερυθρό Σταυρό** και φορτωμένο με τρόφιμα για τη Χίο. Παρά τα εμφανή διακριτικά του Ερυθρού Σταυρού, το πλοίο βομβαρδίζεται και πολυβολείται επανειλημμένα. Σκοτώνονται **18 άνθρωποι**, μεταξύ τους ο Σουηδός **Dr Nils Erik Nilsson**, και τραυματίζονται περίπου 50. Το μεγαλύτερο μέρος του πολύτιμου φορτίου καταστρέφεται.

8. Το «Τρίγωνο»

Στους τελευταίους μήνες της Κατοχής οι γερμανικές δυνάμεις συγκεντρώνονται στο οχυρωμένο **«Τρίγωνο»** της πόλης, με πολυβολεία, συρματοπλέγματα, νάρκες και φυλασσόμενες εισόδους. Εκεί βρίσκονται το Διοικητήριο της γερμανικής διοίκησης, η **Γκεστάπο** και οι γερμανικές φυλακές, στο σημερινό ΕΠΑΛ. Διοικητές της Κατοχής στη Χίο υπήρξαν οι **Winkler, Brist, Ulich, Walter, Mayer, Schneider, Wienhold και Günther**. Για τους Χιώτες, μεταφορά στο «Τρίγωνο» σήμαινε φυλάκιση και βασανιστήρια.

9. Η δολοφονία του Ιάσονα Καλαμπόκα

Ο **Ιάσωνας Καλαμπόκας** φτάνει κρυφά στη Χίο στις 24 Ιανουαρίου 1944 μαζί με τον ασυρματιστή **Παναγιώτη Καρασούλη**, στο πλαίσιο της συμμαχικής επιχείρησης Collate. Συνεργάζονται με τη χιώτικη Αντίσταση και μεταδίδουν πληροφορίες στο Στρατηγείο Μέσης Ανατολής. Στις **7 Σεπτεμβρίου 1944**, ο Καλαμπόκας δολοφονείται στον Άγιο Συμεών από τους Γερμανούς **Friedrich Altmann** και **Erich Wilzen**, ενώ κατευθύνεται σε μυστική συνάντηση. Ήταν 26 ετών.

10. Η Απελευθέρωση

Τα ξημερώματα της **10ης Σεπτεμβρίου 1944** οι τελευταίες γερμανικές δυνάμεις εγκαταλείπουν τη Χίο. Ενοπλες ομάδες του **ΕΛΑΣ** μπαίνουν στην πόλη και κατευθύνονται στο Δημαρχείο, όπου βρίσκονται ο δήμαρχος **Απόστολος Αμύγδαλος** και ο Μητροπολίτης **Ιωακείμ Στρουμπής**. Ο γραμματέας του ΕΑΜ και νομάρχης **Ανδρέας Λοΐζος** ενημερώνει με τηλεγράφημα το Κάιρο. Το απόγευμα πραγματοποιείται μεγάλη συγκέντρωση στην πλατεία Βουνακίου. Η Κατοχή είχε διαρκέσει τρία χρόνια και τέσσερις μήνες.

